VETERUM SCRIPTORUM ET MONUMENTORUM HISTORICORUM, DOGMATICORUM, MORALIUM, AMPLISSIMA COLLECTIO.

TOMUS IV.

COMPLECTENS PLURES SCRIPTORES HISTORICOS DE REBUS PRÆSERTIM GERMANICIS.

Prodit nunc primùm ſtudio & opera Domni EDMUNDI MARTENE, *& Domni* URSINI DURAND, *Presbyterorum & Monachorum Benedictinorum è Congregatione S. Mauri.*

PARISIIS,
Apud MONTALANT, ad Ripam PP. Auguſtinianorum, prope Pontem S. Michaëlis.

MDCCXXIX.
CUM PRIVILEGIO REGIS ET SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

pendiose perstringam. Sed quadam per diversa loca ante per aliquot dies acta & gesta proponam.

De Wilhelmo, Richardo & Rodulpho Romanorum regibus.

265. Anno Domini MCCXLVIII. WILHELMUS comes Hollandiæ in Romanorum regem eligitur, adveniente * Friderico imperatore, excommunicato & condemnato, & regnavit idem Wilhelmus annis novem, nondum regali diademate insignitus. Qui super glaciem pugnans cum Frisonibus, occiditur ab eisdem. Post eum RICHARDUS dux Cornubiæ frater regis Angliæ eligitur, & deinde quidam alii, qui omnes in parte regni vix suscepti paucis diebus regnabant. Tandem eligitur justus & strenuus princeps RUDOLPHUS comes de *Hasburch*, miles inclytus & bellicosus, qui multa castra prædonum dejecit, & illos decollari fecit. Plurima bella commisit in omnibus victoriose triumphans. Quarto anno regni sui regnum Bohemiæ potenter invasit; regis Bohemici tyrannidem & obstinatam inobedientiam horrende vindicans, ipsum regem divitiis, armis & militia præpotentem in campali prælio bellicose prostravit; ducatum Austriæ & provincias multas sibi subjugavit, ac regnum Alemanniæ suis temporibus gloriose gubernavit. Regali electioni hujus apud *Frankenvort* celebratæ, cum ceteris principibus interfuit antedictus domnus HENRICUS Trevirorum præsul armipotens & gloriosus præ ceteris principibus universis, cum MDCCC. armatis tam militibus quam armigeris & vassallis.

* *f.* adhuc vivente.

De Ludovico IX. Franciæ rege.

266. Anno Domini MCCXLVIII. LUDOVICUS rex Franciæ transfretavit, hyemans in regione Tyri, proxima æstate Damiatam cepit, & paulo post per retorsionem Nili, plusquam centum millia Christianorum capiuntur & occiduntur à Saracenis: rex capitur, & frater ejus occiditur ROBERTUS nomine. Rex autem redemtus pro DCCC. bisantiis aureis, ab altero principe pagano captus est & occisus. (*a*) Saraceni Damiatam civitatem funditus evertentes, lapides projecerunt in Nilum.

[*a*]

Friderici imperatoris obitus.

Anno Domini MCCLI. obiit FRIDERICUS magnus imperator depositus & excommunicatus, & condemnatus usque ad quartam generationem a domino Innocentio papa quarto in concilio Lugdunensi. Obiit autem in vigilia beatæ Luciæ virginis, in qua nocte serena & gelida audita sunt tonitrua maxima, & apparuit ante & postea magnus cometa.

Anno Domini MCCLII. S. Petrus de ordine Prædicatorum martyrio coronatur.

Anno Domini MCCLV. feria sexta, luna decima ante festum beati Andreæ, cometes apparuit, & duæ lunæ visæ sunt in cœlo. Eodem anno descendit ignis de cœlo qui consumsit civitatem Macometi, quæ vocatur Meccha, & omnem circa regionem, usque ad tres dietas, & post multa tempora remansit ignis ardens in quadam valle illius regionis.

Anno sequenti ignis qui nescitur unde venerit, consumsit sepulchrum Machometi distans a civitate dietas tres. Deinde anno tertio sequenti rex Tartarorum expugnavit Baldach civitatem, quæ olim vocabatur Susis, in qua Assuerus rex Hester elegit in uxorem, repudiata Vasti, in qua regnavit heres Machometi, quem Tartari interfecerunt cum uxoribus & liberis, & trecentis millibus equitum.

Anno sequenti occupaverunt montana. Alius qui appellatur rex montis, destructis trecentis castris sub ejus potestate sitis. Quinto anno transierunt Tigrim, & debellaverunt & devastaverunt terram totam, quæ est inter Tigrim & Eufraten. Transeuntes autem Eufraten venerunt in Syriam gentes & populos prosternentes; tantusque timor invaserat omnes regiones longe vel prope sitas, ut illarum incolæ venirent cum clavibus civitatum ad Hulaonum regem Tartarorum pro gratia obtinenda, & parceret eisdem. Jam stylum ad materiam convertamus.

Textus corruptus in cod. ms.

267. Trevirorum igitur ecclesia, quæ super Gallos & Germanos primatum obtinet, suo patre & pastore fidelissimo viduata, corpore ecclesiasticæ tradito sepulturæ, die assignata ad eligendum, vocatis omnibus qui de jure interesse debuerunt, convenientibus autem prælatis & canonicis universis ecclesiæ Trevirensis qui potuerunt & debuerunt commode interesse, invocata S. Spiritus gratia, placuit omnibus per viam scrutinii dictæ ecclesiæ de pastore digno providere. Ipsis vero discrepantibus illa die, alia dies assignata est ad eligendum ut prius. Qua die humani generis inimico zizaniam seminante venenosam, amarissima invidia livescente, quæ sicut rubigo ferrum attenuat, omnes virtutes obnubilat & consumit, ingens orta est dissensio inter fratres capituli ecclesiæ prælibatæ, qui sua vota divisim direxerunt in domnum Arnoldum de Sleyda ex una parte, & domnum Henricum de Bolandia ex alia parte * archidiaconum ecclesiæ Trevirensis, qui celeriter ad sedem apostolicam pervenerunt. Ipsis autem per biennium in curia Romana existentibus, continue ac pertinacibus litigiis ibidem irretitis, domnus ALEXANDER sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ summus pontifex, dolens ecclesiam Treverensem nobilissimam filiam, quam plantavit & genuit mater ecclesia primitiva, esse suo sponso eclipsatam, videnque illam periclitari miserabiliter, tamquam in medio nationis perversæ, de communi consilio fratrum cardinalium, dictas electiones in discordia celebratas cassavit, & cassatas esse publice denuntiavit, perpetuum silentium imponens eisdem.

* *Al.* archidiaconos.

268. Illo autem tempore fuit in curia Romana Ludovicus peste correptus occubuit.

(*a*) Hæc forte fama apud Germanos percrebuerat; sanctus

Digitized by Google

peravit. Quo perveniente, ex parte dictorum regum adauctæ felicitatis auspiciis allegatis hinc inde, quæ possent ex his imperio & regno Franciæ, & per consequens universo orbi, stabilita pace, utiliter pervenire, si principes electores præmissis consensum legitimum adhiberent; cunctisque principibus applaudentibus & consentientibus, dominus archiepiscopus Coloniensis vir constans & imperii sublimitatis zelator fidelis, solus surrexit in medium imperterritus, ac voce libera proclamavit, quod ipse una cum domino Boemundo Treverensi archiepiscopo, cui idem in hac parte vices suas commiserat, in detruncationem honoris & status imperii minime consentirent, & donationi factæ propter nuptias publice contradixit, ceteris electoribus donationem hujusmodi confirmantibus suorum munimine sigillorum. Hi vero duo archiepiscopi fideles, nec iis consentiebant, nec sigilla sua apponebant. Totus orbis non immerito in admirationem ducitur, quod ubi promovendus est honor, & injuria propulsanda apud eos qui tenentur & debent pro culmine imperii se murum defensionis opponere, ab insurgentibus ex adverso ipsis scientibus & dissimulantibus, immo consentientibus & procurantibus, contrarium patiatur.

De obitu domini Boëmundi Trevirorum archiepiscopi.

Post multos vero labores & sollicitudines sæculi, respiciens Dominus militem suum emeritum, & servum suum bonum & fidelem, sicut ei placuit, in requiem & gaudium Domini sui vocare dignatus est. Prænotato anno Domini MCCXCIX. feria quarta post festum beati Nicolai episcopi, hora sexta, pontificatus sui anno undecimo, reverendus pater & dominus Boemundus Treverensis archiepiscopus, princeps fidelissimus, decumbens in palatio Treveris, ab hoc carnis ergastulo evocatus, plenus dierum in senectute bona fideliter migravit ad Dominum, de labore tendens ad requiem, cœlum penetravit empireum, ut speramus, terrenis terrena relinquens, & sepultus est in claustro quod *Hymmenroit* dicitur, Cisterciensis ordinis, quem locum semper speciali veneratione dilexit in vita & morte, quem etiam singulis annis in die Palmarum, quoad vixit, visitare consuevit. Si qua vero in eo remansit peccati macula, quam post contritionem & confessionem veram pœnitentiæ lima plenarie non purgavit, deleat eam Dominus, qui misericors est & multus ad ignoscendum. Qui manu benignissima & plena gratiarum, abstergat omnem lacrymam ab oculis sanctorum, & colligat animam ejus, qui veræ sophiæ philosophantium animas ad se colligit, quas jam solutas corporibus ex toto credimus immenso illi pelago æterni luminis & luminosæ æternitatis immersas. Felix homo ille qui ex toto corde suo & ex tota anima sua diligit dulcissimum Dominum Jesum Christum. Unde Bernardus: O amor sanctus & castus, o dulcis & suavis affectio, o pura & defæcata intentio voluntatis! eo certe defæcatior & purior, quo in ea de proprio nil jam admixtum relinquitur; eo suavior & dulcior, quo totum divinum est quod sentitur: quomodo stilla aquæ modica multo infusa vino deficere a se tota videtur, dum & saporem vini induit & colorem; sic omnem tunc in sanctis humanam affectionem quodam ineffabili modo necesse erit a semetipsa liquescere atque videri penitus transfundi voluntatem. Alioquin quomodo Deus erit omnia in omnibus, si in homine de homine quidquam supererit; manet quidem substantia, sed in alia forma, alia gloria, alia potentia. O quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te! ad quam nos pervenire concedas, qui es benedictus in sæcula. Amen.

De cometis quæ apparuerunt.

Ante obitum reverendi patris domini Boëmundi prædicti, anno eodem præcedente, apparuit cometa circa horam noctis tertiam, duodecim noctibus continuis, radium aculei sui habens a plaga septentrionali versus urbem Trevericam, quasi capitales dissensiones indicans, sicut etiam rei exitus comprobavit. Nam multæ tribulationes post mortem domini Boëmundi hanc urbem invaserunt. Defuncto autem dicto patre, in instanti tantum nocte Natalis Christi, paulo post noctem mediam tenebrarumque densitas insolita caligine cuncta cœli sidera offuscabat, ac pruina nebulosa nimis superficiem terræ mirabiliter obumbrabat. In ipsis tenebris apparuit cometa in modum phœbes distenta, quasi dependens in aëre, ardenti rubore perfusa, quæ post momentum horæ disparuit, & iterum interjecto modico intervallo, duæ cometæ apparuerunt simul ab invicem modicum disjunctæ, quantitatem & ardorem prioris repræsentantes; sed illico disparuerunt. Tertia vice post horam brevissimam apparuit una per se prætendens per omnia formam & colorem priorum, quæ etiam illico evanuit; cujus rei conjectura non latuit efficaciter intuentem.

Comes Luczenburgensis obsedit urbem Trevericam.

Post obitum domini Boëmundi præscripti, æstate proxima sequenti, scilicet anno Domini MCCC. incommoda plurima Treverensibus incumbebant. In vigilia enim beatæ Mariæ Magdalenæ Henricus comes Lutzellinburgensis cum electa militia & ingenti multitudine armatorum, vallem Trevericam intravit, seductus in opinionem quod civita-

Digitized by Google

tinorum exercitus segregatur. Hi cornu dextrum cædunt, aliiquo sinistrum. Tandem Theutonici magis animositate quam ferro armati, tot tot occiderunt, quod reliqui fugerunt. Dimissa parma fugit hic sua dum capit arma. Alter prostratus cadit in capiendo moratus. Plurima quid dico? Nullus succurrit amico. Et sic glorioso triumpho obtento domini Henricus & Baldewinus ad sanctum Cassianum diverterunt, & ibi aliqualiter permanserunt.

CAPUT XVI. *De castelli sanctæ Mariæ Novellæ per dominum Baldewinum facta violenta expugnatione & repatriatione.* (a)

[a] VErus fratris adamator imperatoris iste BALDEWINUS anno Domini millesimo trecentesimo duodecimo, die XVI. Novembris, castellum S. Mariæ Novellæ situando tentoria obsidione circumsepsit, maximam habendo pugnam. Sui sagittis & ictibus muros & inimicos hostiliter petierunt. Illi viriliter defendendo non segnes tela, lapides jacentes, tandem nimiis defensionibus fatigati de-
[b] fecerunt, & se in domini Baldewini (b) gratiam eodem anno XXV. die Novembris una-
[c] nimiter donaverunt. Deinde (c) dominus Baldewinus plurima capiendo castra die Novembris ultima burgum S. Cassiani est ingressus. Isto tempore Marschalcus *Casele* & totam terram violentia usque ante *Sene* rapinis incendiisque devastavit. Hic dominus
[d] Baldewinus privilegium (d) suæ ecclesiæ quod Bopardienses & Vesalienses in sturis
[e] (e) & aliis Trevirorum archiepiscopo obediant & intendant, in pignore ab imperatore benivole obtinuit, quod utiliter impetravit. Datum apud S. Cassianum in castris ante Florentiam anno Domini millesimo trecentesimo duodecimo, regni ejus quarto, imperii vero primo, idus Decembris sexto. Isto anno
[f] die Epiphaniæ & multis aliis sequentibus (f) visa fuerat cometa in signo Virginis tamquam situata. Fuit etiam eclypsis lunæ multorum futurorum malorum prænosticativa. Abhinc domini imperator, & Baldewinus
[g] Pugebon (g) devenerunt, ubi imperator eodem anno XV. die Januarii more Trevirico scribi consueto libertatem situavit, civitatem initiavit, & primum ponendo lapidem, Montem-imperialem appellavit. Post hæc civitate bene firmata eodem anno, octavo die
[h] Martii per Postelle (h) Pisanæ civitati appropinquavit, ubi sibi cardinalis Ostiensis & multi alii obviantes, humiliter inclinantes solemniter receperunt. Post hos (i) tot triumphos choreæ diversæ parabantur, multimoda hastiludia exercebantur. Quid plura? Gaudia gaudiis cumulantur. Ibi dominus Baldewinus ad suam terram visitandam, breviter tamen reversurus (k) dominum imperatorem [k] valefaciendo XIX. die Martii in portu Pisano cœpit navigio repatriare anno Domini millesimo trecentesimo tertio decimo, XV. die Maii Trevirim in cunctorum lætitiam solemniter fuerat ingressus. [i]

CAPUT XVII. *De imperatoris obdormitione.*

SUbditorum cunctorum mitissimus defensator, rebellatorum vero rigidissimus exstirpator, iste HENRICUS ad vesaniam ROBERTI Siciliæ regis perdomandam, versus Neapolim, ubi ipse habitavit, iter capiebat, (l) & [l] veniens *Bencovent* * eodem anno XV. Augusti, id est Assumtionis B. Mariæ Virginis, missam more solito devote audiebat, & a quodam ordinis Prædicatorum religioso Dominici corporis Christi sacramentum devote recipiebat: cujus sodalis ejusdem professionis ablutionem sumendam in calicem fundebat, quem ipse imperator fidelissime sumebat, & statim postea totius corporis molestiam sentiebat. Postea sui prudentissimi intelligentes medici ipsum nulla infirmitate alia quam intoxicationis materia graviter laborare, (m) [m] sibi indicarunt, devotissime supplicarunt, quod hanc intoxicationis materiam sineret eos per inferendum sibi vomitum radicitus revocare. Quibus fertur respondisse: malo migrando ad Dominum diem claudere extremum, quam generare scandalum in sacramentum (n) Dominicum & detrimen- [n] tum Christianorum. Et sic in illa infirmitate usque ad diem Augusti XXIV. laboravit, qui est dies beati (o) Bartholomæi omnium [o] apostolorum secundum sanguinem nobilissimi, ipse omnium Christianorum nobilissimus spiritum suo, qui fecit illum, reddidit Creatori. Proh dolor! prospera in contrarium mutantur. Nam illud gloriosissimum Romanorum imperium a nullo fuerat regum de tempore Friderici imperatoris requisitum: unde fere (p) fuerat totaliter dissipatum: [p] quod per istum maximis cum laboribus præliis & bellis anno Domini millesimo trecentesimo decimo tertio, die prædicta.... Et ecce cometæ & solis eclypsis in signo Virginis prius causalis significatio cunctis viventibus lamentabilis, heu! heu! hic adimpletur. Quis

* Senarum est castellum.

(a) Paulo aliter hunc titulum legit Baluzius.
[b] Baluz. *dominum Baldewinum* omnino male.
(c) Baluz. *quod inde.*
[d] Baluz. *privilegio.*
[e] Baluz. *in Staris.*
[f] Apud Baluz. deest *sequentibus.*
[g] Baluz. *Gebon.*
[h] Baluz. *Pyescolle.*
(i) Baluz. *hic post.*
(k) Baluz. *reversus* longe melius *reversurus* ut in codice S. Maximini.

(l) Baluz. *capiendo.*
(m) De veneno cum Eucharistia imperatori porrecto plures illorum temporum scriptores insimularunt fratres Prædicatores: verum ab hac eos calumnia purgat Johannis regis Bohemiæ imperatoris filii epistola a Baluzio edita tom. I. Miscellaneorum, pag. 162. & fusius Browerus in Annal. Trevir.
(n) Baluz. *sacrum.*
[o] Baluz omisit *beati.*
[p] Baluz. *vere.*

Digitized by Google

castrum *Solmoze* feodum ligium & aperibile
[a] fecerat. Winterana (*a*) suæ Trevirensi ecclesiæ construxerat ad tuitionem. Alio sequenti anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo secundo guerra durante contra dicta quatuor castra, castrum *Rusenberch* a fundamentis ædificavit, de quo potentiæ suæ malleo erecta contrivit cornua superborum. Eodem anno episcopatum Spirensem ad instan-
[b] tes preces *Walrami* (*b*) comitis Veldenciæ ibidem episcopi & capituli, qui tot debitis erant gravati & guerris, quod ulterius regere non poterant, ceperat regendum in temporalibus. Et ecce tres episcopatus simul strenue regebat, debita persolvit, distracta ad jus & proprietatem fideliter revocavit. Unde sequenti anno millesimo trecentesimo trigesimo tertio domini de *Elez*, *Erénberch*, *Waldecke*, *Schonecke*, videntes se suæ resistere potentiæ non posse, post guerrarum fessarum diu duratarum excidia pacis dulcedinem postularunt, quam dominus Baldewinus pacis amator poscentibus fuerat largitus, & Johannes* de *Elez* de suo castro *Baldenelez* suæ ecclesiæ perpetuum juratum & fidelem burgravium duxerat statuendum. Isto etiam anno die Mariæ Magdalenæ in meridie, fece-
[c] rat Treviris (*c*) subitaneum fluvium aquæ diluvium permaximum, ita quod cuncti perterriti submersionis periculum timebant affuturum. Postea anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo quarto dominium de
[d] *Scurenberch* a domino de *Winsberh* (*d*) comparatum ecclesiæ addidit Moguntinensi. Eodem anno dux Lotharingiæ die Novembris XIII. de homagio suo a domino Baldewino recepto munimina tradidit litterarum. Alio anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo quinto, ad instantiam Erfordiensium dominus Baldewinus personaliter cum magna potentia marchionem Misnensem & comites de *Hoynsteyn* hostiliter invasit, eosque per incendia & bella multum damnificavit. Sequenti anno Erfordienses domino Baldewino rebellarunt, contra quos misit marchionem & armatos suos, qui contra eos bella quamplurima habuerunt. Isto anno die Simonis & Judæ fuerat ventorum turbo in valitudine tanta, quod multa alta ædificia corruendo fuerint disrupta, unde quidam metrista

SIMonIs eXCeLsI sternVntVr tVrbIne LVCI.

In quo versu computando MCCCXXXV. annos Domini poteris reperire. Anno vero Domini millesimo trecentesimo trigesimo sexto dominus Baldewinus episcopatum Spirensem a debitorum gravaminibus relictum, A relevatum, & multum melioratum, pace reformata, dictoque Walramo episcopo de medio sublato, maxima gratiarum actione recepta, duxerat resignandum, & Gerardum (*e*) de *Eremberch* Spirensis diocesis in episcopum eligi procuravit. Eodem anno turbat vina gelu, ventus segetes, equos sprue.* [e]

* *Esparvain.*

CAPUT VIII. *De monasterii Carthusiensium consecratione, castri montis sancti Johannis constructione, & Welsberch destructione, dominii in Limpurch emptione.*

B VOce imperativa papali & cardinalium consilio emissa anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo septimo domino Baldewino & capitulo Moguntinensi fuerat mandatum, ut episcopatum Moguntinensem in manus dominorum (*f*) legatorum [f] ad hoc a papa in Pingwiam destinatorum tamquam in manus papæ libere resignarent. Cui mandato dominus Baldewinus obediens, accessit Bacheracum, convocans ibidem capitulum & officiales ecclesiæ Moguntinensis; præcepitque eis ut mandatis apostolicis obedirent, & juramento sibi per eos præstito libenti animo renuntiarent. Quo audito, quia C videbant quod eis amplius prodesse non vellet, inobedienter ab eo recesserunt, & contra voluntatem papæ & domini Baldewini Henricum de *Virnenburg* eis a Johanne papa destinatum, contra quem prius crimina & defectus opponendo appellaverant, nunc in archiepiscopum acceptarunt; qui statim post omnia sua temporalia ab Ludowico imperatore in feodum recepta, cum domino Baldewino est pacificatus. Isto anno apparuit cometa Judæorum interfectionis prænosticativa. Nam quidam depauperati nobiles sibi regem præfecerunt, cui nomen *Arenlieder* (*g*) imposuerunt, qui civitatibus adhuc D magnis expugnatis Judæos quotquot invenire poterat crudeliter trucidavit. Alio anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo octavo EDWARDUS rex Anglorum regem Franciæ supra ducatum Normanniæ diffidavit, & de Almannia multis terrarum dominis plurima stipendia donavit, Franciam potenter intravit, cremando, spoliando, sed minime profecit. Postea anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo nono die Kiliani, dedicationis S. Maximini, Agritii, E & Nicetii, necnon & Johannis evangelistæ Patronorum (*h*) fuit eclypsis solis plus- [h] quam duarum horarum tempore meridionali, & postea in autumno dicti de *Suzzem* (*i*) in Berna plures interfecerunt prælio [i] triumphali. Isto etiam anno dominus Baldewinus regi Anglorum tamquam infinitis

[a] Baluz. *Winteræva.*
[b] Baluz. addit *fratris.* Id factum tradit Browerus anno 1330. translato ad ecclesiam Argentinam Bertholdo Spirensi episcopo, verum si Sammarthanis credimus Walramus sedem Spirensem occupavit ab anno 1319. ad 1336.
[c] Baluz. *fuerat Trevirim.* [d] Baluz. *Vonisberch.*
[e] Baluz. *Gerlacum.* (*f*) Baluz. *duorum* & forte melius.
[g] Baluz. *Ariudeler.*
[h] Apud Baluz. hæc verba desiderantur *dedicationis S. Maximini, Agretii, & Nicetii, necnon & Johannis evangelistæ patronorum.*
[i] Baluz. *Suvizera.*

Digitized by Google

prædictum locum sibi ab imperatore concessum, ut & ipse non contradiceret deprecatur, dicens se munimen civitatis & ecclesiarum fore, si aliquam ibi aptasset munitionem. Intellexit episcopus, utpote vir altioris ingenii & prudentiæ, quos ille machinabatur dolos, sed qua illi obviaret ratione custos bonus de nocte sollicitus erat. Timebat utrimque periculum; si fieri concederet, totius civitatis ruinam cogitabat; si contradiceret, quod illi ab imperatore concessum erat, tanti viri offensam qua bonis exterioribus nociturus erat, metuebat. Tractato igitur prudenti consilio, tamquam occupatus distulit, & diem longiorem, qua petita illi concederet statuit. Recessit barbarus quasi jam securus. Episcopus autem, vocato archidiacono atque præposito majoris ecclesiæ nomine Roberto, rem ut audierat exponit, monet atque hortatur, ut, quasi se ignorante, jaciat fundamentum ecclesiæ, se præbiturum necessaria quæque. Paruit ille libenter ac citius, quia & ipse jam mente conceperat aliquid Deo offerre, unde in memoria æterna cum justis justus mereretur esse. Fundamenta jacit, ecclesiam construit, altare componit in honorem sanctæ & victoriosissimæ Crucis. (a) Cum interea die ab episcopo sibi concesso barbarus rediit, se fraudatum agnovit, mille convicia in pontificem sanctum, tamquam bellua frendens conjecit. Præsul vero quasi nescius unde sic increparetur, rem omnino dissimulat, quare tot ab illo conviciis afficeretur patientissime rogitat. Ille nimia succensus ira: Vere, inquit, de pessima gente Alemannorum, qui semper infidi & instabiles mente fuerunt, te esse manifestum est, degenerare non potes. Quare locum non solum a te, verum etiam a rege mihi concessum, me absente ædificari fecisti? Injuriam meam ruina vindicabo. Ad hæc episcopus, a quo id factum sit tamquam ignarus requirens, præpositum accersiri jubet. Quem, ut sævientis barbari insaniam mitigaret, graviter increpans quare id præsumsisset, cujusve jussu id concepisset, coram illo durius requirebat. Ille contra nihil motus, humiliter respondit, non præsumtione sed devotione hoc egisse: ignorare se quod illi promiserat, opus esse cœptum in veneratione S. Crucis, esse in potestate illius, si destrui oporteret. Cui episcopus: Si, inquit, aliud quid ibidem construxisses, diruendum pro certo scires, & duci nostro fidem servandam; malo enim mihi successum quam fidem deesse. Sed quia redemtorem nostrum in sua Cruce, quam pretioso sanguine suo sanctificavit, offendere non est consilii, perfice quod cœpisti. Ita mitigata est sæva principis ira, & ecclesia, ut erat cœpta, constructa & perfecta, multaque possessione dotata. (b) Alia quoque ecclesia a Nithardo præposito (c) ejus consilio & auxilio est ædificata, ad titulum S. Dionysii martyris dedicata. (d) In qua xx. primum canonicos posuit, deinde x. superaddidit.

8. Temporibus ejus siccitas magna vernalis, unde & satio primitiva impedita, & fames ingens secuta est. Fertur etiam precibus ejus annonam pluisse de cœlo in Hasbanio. Alii etiam pisciculos parvos de cœlo pluisse ferebant. Postea nix de cœlo nimia decidit, imber etiam continuus, qui autumnalem sationem denegaret omnino. Episcopus vero NOTHGERUS indicto communi jejunio periculum imminens repulit. Terræ motus quoque factus est permaximus, cometesque apparuit splendidissimus. Nono decimo Cal. Januarii circa horam nonam fisso cœlo, quasi facula ardens cum longo tractu instar fulguris illapsa est terris tanto splendore, ut non modo qui in agris erant, sed etiam in tectis irrupto lumine ferirentur; qua cœli fissura sensim evanescente, interim visa est figura quasi serpentis, capite quidem crescente cum cæruleis pedibus. Quæ pericula oratione viri Dei sunt annihilata.

9. Illo tempore quidam religiosus ab Jerosolymis rediens in Siciliam, cujusdam humanitate aliquando recreatus, didicit ab eo inter cetera, quod in illa vicinia essent loca eructantia flammarum incendia, quæ loca vocantur ab incolis Ollæ Vulcani, in quibus animæ reproborum luant diversa pro meritorum qualitate supplicia, ad eaque exequenda deputatis ibi dæmonibus, quorum se crebro voces, iras & terrores, sæpe etiam ululatus audisse dicebat plangentium, quod animæ damnatorum eriperentur de manibus eorum per eleemosynas & preces fidelium, & hoc tempore magis per orationes Cluniacensium, orantium indefesse pro defunctorum requie. Hoc per illum abbas ODILO comperto, constituit per omnia monasteria sibi subjecta, ut sicut primo die Novembris solemnitas Omnium sanctorum agitur, ita sequenti die memoria omnium in Christo quiescentium celebretur: qui ritus ad multas ecclesias transiens, fidelium defunctorum memoriam solemnisari facit; quam consuetudinem etiam episcopus Christi NOTHGERUS ad suam diœcesim transtulit, eamque solemniter fieri ordinavit.

10. Castrum præterea Valentianas, situm in Marchia Franciæ ac Lotharingiæ, quod BALDUINUS comes Flandrensium invaserat, imperator HENRICUS obsedit, concurrentibus ad auxilium ejus ROBERTO rege Francorum & RICHARIO comite Normannorum. Sed quia idem rex de obsidione redierat

Anno 989.

[a] (a) Ibidem sepultus est Robertus ille in navi illius ecclesiæ 6. idus Martii, observatque Fisenius ex ecclesiæ archivo ipsum chorepiscopum fuisse.

(b) Addit Fisenius, recepisse in vicem ab episcopo dynastam illum prata quædam transmosana, &c. lib. 7. n. 6.

(c) Custodem fuisse majoris ecclesiæ tradit Alexander seu Anselmus. De Nithardo plura Ægidius de Aurea valle.

[d] Quarto idus Martii.

Digitized by Google

tione imperatoris contra regem Franciæ, & ut ferebatur, pro conservatione patriæ. In Brabantia autem conceditur imperatori decimus denarius & vigesimus omnium rerum.

Anno 1555. in Aprili fecit fieri dominus Gerardus duas pelves argenteas duorum millium florenorum ad usum summi altaris & cœnæ Domini.

Eodem anno in principio Maii exegit RR. episcopus Leodiensis GEORGIUS AB AUSTRIA maximam summam pecuniarum ab ecclesia & communitate. Unde fuimus taxati ad octingentos florenos Brabanticos & LX. unum, pro bonis in patria Leodiensi existentibus. Unde appellaverunt secundariæ ecclesiæ contra prædictum episcopum coram domino conservatore domino GERARDO abbate divi Laurentii, qui & dedit eis mandatum contra hujuscemodi exactionem. At abbas sancti Jacobi tamquam conservator episcopi rursus appellavit coram metropolitano archiepiscopo Coloniensi contra idem mandatum abbatis S. Laurentii. Deinde processum est ad Urbem per deputatos secundariarum ecclesiarum, & ita episcopi postulatio non fuit secuta suum effectum.

Eodem anno postridie palmarum revocati sunt ad proprium cœnobium ex sancto Laurentio fratres Valciodorenses.

* vel 5°. Eodem anno * tertio nonas Junii, hoc est secunda feria pentecostes, Leodii in hospitali Cathenæ benedicitur per GREGORIUM SILVIUM suffraganeum Leodiensem, nonnus LAMBERTUS DE WAGNEZ abbas Aureæ vallis.

Anno Domini 1555. impetravit GEORGIUS AB AUSTRIA episcopus Leodiensis, unam generalem visitationem sive reformationem super omnes ecclesias & monasteria etiam exemta, unde debebat incipere ab ecclesia cathedrali ad collegia, deinde ad monasteria; sed secus egit, quia non fuit auditus a secundariis. Suam executionem exorsus est in monasterio S. Laurentii, hoc domino abbate admittente hoc modo.

Sexto siquidem Martii die comparuerunt apud nos ex principis mandato, dominus GREGORIUS SILVIUS suffraganeus, REMACLUS abbas divi Huberti, Guillelmus de Pictavia cancellarius, & magister Antonius de Giveto canonicus divi Johannis. Quibus ab abbate & omni conventu benigne susceptis, in loco capitulari facta brevi exhortatione, & lecta antiphona *Veni sancte, &c.* petierunt procedere via scrutinii, & processum est spatio unius fere diei: primo examinarunt juniorem procedendo ad seniorem, & nihil inventum fuit dignum correctione, sic recesserunt confusi.

Eodem mense XIV. Martii proclamatæ fuerunt induciæ quinquennes Leodii inter imperatorem CAROLUM V. & HEINRICUM secundum Francorum regem. Eodem mense recepimus ex Urbe bullam indulgentiarum plenariam a summo pontifice Paulo IV. Eodem anno ipso die divi Georgii consecratur altare in *Kicquenpois* per dominum GREGORIUM SILVIUM suffraganeum. Eodem anno in Dominica rogationum recepimus iterum ex Urbe bullam indulgentiarum, & jejunavimus tota illa hebdomada, quinta feria excepta, propter rogationes.

Anno Domini 1556. in Januario, comparavit dominus Gerardus Zulreus domum Eustachii aurigæ ad usum monasterii nostri.

Eodem anno in principio Martii apparuit cometa multis diebus.

Eodem anno in festo S. Margaretæ fuerunt processiones Scholarium translatæ ad Observantes propter pestem, quæ sævissime grassabatur in monasterio Scholarium.

Eodem anno 12. cal. Maii recessit dominus abbas Florinensis cum fratribus & ministris suis ad monasterium proprium combustum & desolatum, relicto suo suppriore apud nos: quem dimisimus benigne & gratis, nihil prorsus ab eo recipientes pro expensis duorum annorum. Ipse siquidem abbas obtulerat domino nostro centum angelottos aureos.

In Septembri moritur archiepiscopus Coloniensis, vir bonus & catholicus. In Octobri ipso die Francisci, in Bello-reditu benedicitur abbas Vallis-Dei nonnus LAMBERTUS DE CLARO-MONTE.

Anno Domini 1557. feria quarta post Dominicam Passionis facta est una diæta in patria Leodiensi, in qua exigebantur sub nomine principis, LII. millia florenorum bonæ monetæ. Renovatur quoque fœdus inter Brabantinos & Leodienses, & ut liceret transire per civitatem, oppida fortalitiaque Leodiensium militi Brabantino, sed XXXII. ministeria nihil suorum admiserunt, quibus adhæserunt nobiles & status ecclesiarum secundariarum.

Eodem anno fuit tanta caritas omnium rerum, & præcipue frumenti, quod populus pene universus redactus fuit ad extremam pene inopiam.

Eodem anno in profesto translationis sancti Lamberti tempore matutino fuerunt fulgura & tonitrua, ceciditque fulmen super turrim sive campanile Vallis S. Lamberti, quam in pulverem usque redegit, campanas, organa, navim ecclesiæ & partem chori combussit. Altera Philippi & Jacobi venduntur grana in S. Laurentio, ubi fuit tanta oppressio populi, ut vix portæ monasterii a XXX. viris custodirentur. Admittebatur populus per majorem portam, & dimittebatur per portam divi Ægidii.

Eodem anno IV. nonas Maii hora secunda post meridiem, spiritum Deo reddidit GEORGIUS AB AUSTRIA episcopus Leodiensis, Leodii in suo palatio. Sequenti vero die a canonicis in loco capitulari eligitur D. ROBERTUS DE BERGIS coadjutor, vir parvæ staturæ, sed doctus.

Anno

Digitized by Google

ctensem, qui cum maxima difficultate voluerunt recipere dominum DAVID episcopum Cameracensem, filium domini ducis naturalem, in suum episcopum Trajectensem.

In festo translationis S. Servatii, quod erat feria secunda, venerunt procuratores novi electi, & præsentaverunt dominis de capitulo bullam, & petierunt ex nomine domini ducis, quod non fieret manburnus, quia dominus dux prope esset, & non esset necesse. Illo die patria fuerat demandata, & illi de Hoyo & Dyonanto multum instigabant populum ut fieret unus manburnus. Magistri & consules fuerunt in capitulo, ut simul cum illis eligerent manburnum. Capitulum respondit quod magistri nec alii habebant interesse, sed pertineret ad dominos de capitulo, nec volebant domini de capitulo recognoscere nobiles, nec alios aliquid jus habere ad faciendum manburnum. Magistri quæsiverunt consilium a scabinis, scabini venerunt in capitulo apportantes secum unum librum, rubeo corio coopertum, ubi sic inveniebatur scriptum. ELIGERE EPISCOPUM PERTINET AD SOLUM CAPITULUM, SED FACERE MANBURNUM PERTINET AD TRES STATUS PATRIÆ. Super quo statim magistri dederunt arrham notario, & petierunt unum instrumentum, vel plura. Feria IV. de sero apparuit cometa super montem & ecclesiam Minorum Leodiensium, dirigens radios suos quasi crinitos directe super forum Leodiensem, & regirans se versus sanctam Walburgem & Votemiam, & sic apparuit quinque vel sex diebus continuis. De mane, id est feria V. tantus fuit tumultus & concursus populi in civitate Leodiensi ad faciendum manburnum, quod magistri territi hora prandii convocaverunt palatium, & vix poterant sedare populum.

Ad quos pertinent manburnũ creare.

Episcopus Attrebatẽsis procurator domini electi.

In crastino S. Johannis-Baptistæ fuit receptus tamquam procurator nomine electi dominus episcopus Attrebatensis; qui venit per Trajectum, cum aliis procuratoribus, ubi stabat dominus JOHANNES DE HEINSBERCH, de quo populus communis multum murmurabat, nolens eum amplius habere rectorem, ac dominum. (*a*) Et constituta est dies in qua dominus electus reciperetur, scilicet feria tertia in qua evenit festum S. Margaretæ. Interim dominus Walterus *de Corsvvaren*, qui fuerat per capitulum positus ad sigillum, & Hermannus de Eldris, & dominus *de Corsvvaren* miles, iverunt versus electum, & confirmati fuerunt in officiis suis, & incœperunt præparare palatium ad recipiendum novum dominum. Ministeriales etiam in Leodio cœperunt præparare arma sua, & mundare ad illum diem. Fueruntque portati panni, ad ornandum parietes palatii, de domo domini ducis, & in ecclesia Leodiensi pendebat pannus continens historiam Apocalypsis. Venitque electus in *Curinghen*, (*b*) deinde in crastino venit ad dominum JOHANNEM DE HEINSBERCH in Trajecto, qui ibi congregaverat omnes amicos suos ad associandum electo, & dicebatur quod venisset etiam personaliter, sed noluerunt Leodienses quod veniret. Feria tertia venit electus de Trajecto ad Leodium, occurrerunt que ei exules & banniti in *Harstal*, in magno numero, oportuitque quod magistri civium Leodiensium haberent quilibet CL. florenos Rhenenses, alioquin minabantur claudere portas, quod numquam legitur fuisse factum. Et intravit dominus civitatem Leodiensem sedens super equum, indutus veste rubea, habens unum parvum pileum super caput, quod multis displicuit, inter episcopum Cameracensem a dextris, & episcopum Atrebatensem a sinistris. Deinde comes *de Mors* & comes *de Horne*, cum ceteris amicis domini *de Heinsberch*. Deinde dominus de Bergis, & villicus Lovaniensis, cum multis aliis de Brabantia. Sed Leodienses ingratanter acceperunt, quod non comparuit aliquis de cognatione ejus, neque aliquis alicujus nominis de familia domini ducis, sed fuisset major pars de amicis domini *de Heinsberch*. Fuerant circiter mille quingenti equestres, quorum multi prandio facto recesserunt ad propria. (*c*) Feria quinta fuit cantata specialis missa in S. Lamberto, & fuit electus & omnes canonici in cappis. Feria sexta ivit ad Hoyum in navi, & cum eo episcopus Atrebatensis; Cameracensis jam recesserat, & dehinc ad Dionantum. Feria V. rediit iterum ad Leodium per navim, & deinde ad Trajectum, Tongris, *Loz*, *Hasselt*: &c. & sic ad Lovanium. Missi fuerunt procuratores sui ad abbatias, ut mutuarent sibi pecunias, & omnes excusaverunt se. In sancto Laurentio monachi collegerunt CC. florenos Rhenenses, & inde fecerunt domino electo propinam. Ille quia juvenis erat, non animadvertit causam, accepit pecuniam, dereliquit judicium & justitiam. Hoc primum initium operum ejus.

[a]

[b]

Electi ingressus in civitatem Leod.

[c]

In reliqua oppida patriæ.

In festo S. Jacobi electi sunt in magistros civium magister Johannes *de Streel*, & Gerardus *Campsor*. Et nota quod in præcedentibus de magistris non feci mentionem, quam deinceps faciam, hac ratione, quia temporibus præteritis dominus Leodiensis erat caput patriæ, & potestas apud eum, licet pro tempore oportebat multa dissimulare. Deinceps vero, quia dominus electus juvenis erat,

[a] *Procuratores autem prædicti excusaverunt se de hoc, & quod dominus de* Heinsberch *libere renuntiasset, & putarent quod non vellet esse servus, ubi fuerat dominus. Petieruntque trium hebdomadarum tempus ad recipiendum novum dominum, & quod non fieret manburnus, &c.* Diarium.

(*b*) *In festo translationis S. Benedicti.* Ex Diario.

(*c*) *In crastino (feria* IV.*) fuerunt processiones in S. Laurentio, ubi fuit tantus populus sicut a longo tempore fuerat visus Leodii.* Diarium.

Digitized by Google

Trudone, & essent sibi multa hospitia assignata, noluit in aliquo intrare, sed directe ivit ad sanctum Laurentium, & sic oportuit quod dominus abbas cederet, & per dominum *de Horion* impetravit pacem in Dominica quadragesimæ, scilicet *Invocavit*, in qua bene fuerunt in prandio ad instantiam sui LXXX. comedentes. Expensæ factæ in *Fexhe* ascenderunt ad DXC. minas speltæ, exceptis duobus equis, & expensis factis in monasterio & refectione campanæ. Ad cujus instantiam fuerunt factæ quinque novæ campanæ in monasterio S. Laurentii. In illis diebus armigeri de Francia fecerunt cursus in terra de *Morialmez*, in Florinis, in Fossis, in *Walcourt*, diripiendo spolia, & abducendo captivos.

In festo S. Gertrudis *Benottin* & magister Jacobus Clerici protonotarii de *Cligny*, dicentes se habere commissionem levandi taxam ecclesiis impositam, si ecclesiæ vellent solvere; si non, ipsi facerent executionem, & non peterent aliud, nisi quod aliquis eos impediret; ecclesiæ petierunt dilationem, quousque misissent ad ducem, nullam dare volebant, sed de vespere acceperunt a computatore S. Lamberti claves granariorum, quos restituerunt cautione facta per triduum. In crastino acceptis ministerialibus a ballivo, fregerunt omnia granaria S. Dionysii, & fecerunt exportari LXV. minas frumenti, & CC. aut CCC. minas speltæ, & deinde ad S. Paulum. Et ad S. Johannem & S. Jacobum non fecerunt executionem, quia stant in insula, sed ad omnes alias ecclesias fecerunt aperiri granaria. Et oportuit quod infra tres dies quælibet ecclesia solveret taxam, vel daret eis recessum campsorum in Trajecto solvendum infra Dominicam *Misericordia*. Quo facto, pari modo fecerunt ad alias ecclesias de insula, quæ solum habuerunt terminum ulteriorem per XV. dies. Mendicantes, Cruciferi & alii nolebant solvere, sed abstulerunt pignora donec solvissent. Ecclesiæ volebant mittere ad ducem; sed electi de majori nolebant ire. Tandem miserunt litteram cum suppriore Prædicatorum ad dominum *de Humbercourt*, qui rescripsit, quod dux, lecto memoriali fratris Adriani de Veteri-Busco, juravit per S. Georgium, quod ipse poneret remedium, quia nihil inde sciret, sed nullus ibi fuit qui prosequeretur. Facta etiam fuit una tallia per parrochias & per Hasbaniam, & oppressi pauperes.

Treugæ novem mensium.

Dux relictis Ambianis ivit ad *Bealvaz*. In Augusto fuerunt proclamatæ treugæ novem mensium. In divisione apostolorum obiit in Trajecto dominus RUTHGERUS abbas S. Jacobi.

Pauli papæ II. obitus.

Item XXVI. Julii obiit subito & improvisus PAULUS papa secundus, cum eodem die sedisset in consistorio, & pransus fuisset cum aliquibus ex cardinalibus; hora secunda noctis inventus est mortuus. Treugis datis, dominus *de Humbercourt* venit in S. Trudone, & prædicti commissarii tribulabant pauperes sacerdotes per Hasbaniam, quos fecit cessare, dicens ducem nihil inde scire, nec ad ipsum pertinere. Tum protonotarius levatis pecuniis in Trajecto, summo mane recessit, & ostendit cedulam, istam exactionem in diæta S. Trudonis fuisse concessam, & decanum Leodiensem *Rycoul* & alios, ac decanum S. Petri consensisse. Qui interrogati, responderunt se consensisse non ut canonicos ecclesiarum, sed tamquam de consilio domini; sic qui non solverant, fuerunt liberati. Illi de majori nihil solverunt, sed quod eis factum fuit, deceptorium fuit. Circa Nativitatem B. Virginis famatum est Leodii, quod papa concessisset imperatori levare unam decimam generalem; sed audita morte papæ, nihil inde percepimus; sed dux Burgundiæ clerum in patria sua satis exactionavit.

In mense Decembri obiit mater ducis Burgundiæ.

Anno Domini MCCCCLXXII. XIII. Januarii apparuit cometa cum cauda longa, unde multi multa dixerunt & scripserunt, & videbatur moveri secundum ventum. Quinta Februarii fuit tonitruum & turbo evellens arbores multas a radicibus, & domos, & horrea. Dominus JOHANNES episcopus Liberiensis, cum venisset de Lovanio ad celebrandum ordines mense Septembri, cœpit infirmari, & obiit, corpusque ejus super currum in quo venerat, ductus est ad Lovanium, fraterque Lybertus consecutus est officium, & statim emanavit mandatum domini Leodiensis ad omnes parochias inclusas in terminis interdicti, quod nemo ibi sepeliretur, nisi de novo reconciliaretur; & sic pauperes iterum fuere multipliciter gravati. Dominus *de Humbercourt* assecutus est regimen, & habuit gubernationem comitatus Namurcensis, & cum veniret de Trajecto ad Leodium, Trajectenses miserunt cum eo unam navim plenam armigeris usque ad Leodium. Et de sero venerunt Namurcenses ei obviam ad portam S. Leonardi, cum LXXX. sagittariis, & duxerunt eum ad Namurcum, & cum esset in Namurco, venerunt simili modo eum quæsitum Bovinienses, & ivit ad Dyonantum, & concessit quod ecclesia nostræ Dominæ cooperiretur.

Johan. episc. Liberiensis obitus.

Illo tempore descripta sunt omnia bona quæ ecclesiæ Leodienses habuerunt in comitatu Namurcensi, & statim facta est super illis una impositio, ad quam tollendam ecclesiæ miserunt deputatos suos ad Namurcenses: quibus dictum est, quod cum festinatione mitterent ad dominum *de Humbercourt*, antequam clerus Namurcensis eos præveniret. Qui cum debuissent facere relationem, invenerunt ordinatum in ecclesiis unum secretum consilium, scilicet *Bierses*, Bastoria & alios. Per quos Bastoria missus diu tardavit, & litteras impetratas non exhibuit. In-

Digitized by Google

terram *de Lymay* domino *delle Voore*, & fortificabat *Egrimont*, deditque multas libratas in Leodio & in Hasbania, & ignorabatur quid ista prætenderent, & dux venit in Trajecto circa festum S. Jacobi, & dominus W. fuit ad eum, & promisit ei servire. Dux in adjutorium archiepiscopi Coloniensis obsedit Nussiam, ubi mansit circiter XI. menses, sed parum profecit. Dominus W. præparando se ad bellum, misit equos & homines suos in bonis S. Laurentii in Mommalia & circum, qui fecerunt magna damna. In festo S. Laurentii occidit ipse & Johannes de *Rosu* magistrum Ricardum *Trosellon*, vicarium domini Leodiensis in S. Trudone.

Obsidio Nussiæ.

Penultima Augusti fuit magnum disturbium in Leodio, quia dicebatur quod dominus W. veniret cum francigenis, & omnes volebant fugere, sed ballivus fecit clamari, quod nemo fugeret, sed maneret cum domino Leodiensi.

In crastino Ægidii dominus Leodiensis accepit saisinam *de Egrimont*, dominus W. misit litteram quasi diffidationis contra consilium ducis & domini Leodiensis. Octavo Octobris incœperunt destruere castrum *de Egrimont*, & dux dedit illud comiti *de Chimay*.

Dux Burgundiæ cum recessisset a Nussia, festinantissime ivit obviam regi Angliæ, qui cum exercitu magno transierat mare ad invadendum regnum Franciæ; sed antequam dux ibi veniret, ambo reges fuerunt concordes. Dux ergo sumto corpore patris sui & matris, cum magna pompa duxit illa ad sepeliendum in monasterio Carthusiensium prope Divionem, juxta corpus avi sui. Deinde ivit ad acquirendum possessionem comitatus *de Feret*, quem dicebatur emisse, sed quoniam statim bene obtinere non potuisset, fecit treugas novem annorum cum rege Franciæ, quæ publicatæ fuerunt Leodii penultima Octobris anni MCCCCLXXV. & pulsatum fuit ad omnes ecclesias Leodienses. Post hæc intravit ducatum Loraniæ, & obtinuit, quasi nemine resistente, obtinuitque villam *de Nansi*, ubi invenit magnum apparatum, bellorum. Relinquensque custodiam militum cum uno capitaneo probo & valente milite domino *de Bevereez* ibidem, profectus est contra Swittenses.

Treugæ IX. annorum inter Franciæ regem & ducem Burgundiæ.

In diebus illis tentus est comes S. Pauli dominus Ludovicus *de Lucemborch*, & deliberatus ad manus regis Franciæ, & qui sub dominiis ducis per ducem capti etiam fuerunt ex filiis suis. Positusque comes ad legem Parisius, feria tertia XXX. Decembris anni MCCCCLXXV. ductus fuit super xaphardum Parisius ante domum civitatis, & condemnatus crimine læsæ majestatis, & depositus de concestabulariatu Franciæ, & privatus omnibus officiis, & publice decollatus. Sed ob honorem secundi matrimonii sui dignus judicatus sepultura, si requisierit. O quam fallax est mundus iste, potuit iste bene dicere.

Comes sancti Pauli traditur regi Franciæ & capite truncatur Parisiis.

Igitur Balduinus Bastardus fugiens ex Francia, venit Mechliniam, & ibi captus anno MCCCCLXXVI. & duci præsentatus, petiit veniam & obtinuit. Dux vero ut venit in terra Swittensi, sine misericordia illos tractavit, & cum obtinuisset unam villam muratam, stantem supra quemdam rivulum, omnes trucidari fecit aut submergi, tradens incendio totam villam. Deinde cum posuisset parcum suum in quodam loco securo, audivit quod Swittenses venirent ad pugnam contra eum, & vocato consilio suo, interrogavit nobiliorem, quid essent facturi: ille respondit, quod essent in loco tuto, & quod manerent ibi, donec scirent fortitudinem aut multitudinem aliorum, & exitus viarum; & consilium ejus secuti sunt omnes proceres, exceptis duobus junioribus, qui statim responderunt, quod non paterentur hoc scandalum, sed irent contra eos in instanti. Ipse vero relicto consilio seniorum, invexit verba improperii contra eos, & juxta consilium juvenum, ivit ad prælium, & post parvum pratum invenit viam strictissimam & paludosam, quam cum intrasset, exire non potuit. Swittenses ascendentes per montes, intraverunt parcum ducis, & occiderunt omnes quos invenerunt, & mercatores victualia deferentes percusserunt, & omnia diripuerunt. Ibi dux infinita bona amisit & inæstimabilia circa Dominicam *Invocavit*, anno MCCCCLXXVI. Iterum alium conflictum habuit circa festum Sacramenti, & alium circa festum S. Johannis, ad damnum & magnum scandalum suum. Interim dux Loraniæ cœpit reacquirere terram suam, & obsedit iterum *Nanci*, & tandem recuperavit. His ita se habentibus, orta est discordia inter dominum Leodiensem & dominum *de Humbercourt*, propter monetam & propter armigeros, quos dominus *de Humbercourt* fecit eligi in Leodio & in patria, irrequisito domino Leodiensi. Jussit etiam destrui muros qui remanserant in *Hasselt* & in Tungris, & auferri arma a Leodiensibus & circum, in fine Novembris.

Swittenses castrũ ducis diripiunt.

Reversus igitur dux a Swittensibus, venit denuo ante villam *de Nansi* & obsedit eam; & dux Loraniæ congregavit exercitum & venit contra eum. Armata regis Franciæ cœpit congregari contra *Masirs* & *Moson*, & manere ibi, nec poterat quis de facili habere accessum ad exercitum ducis, quia cœperat ex omni parte concludi. Eratque fames valida in oppido *de Nansi*, & in exercitu. Multi etiam confluebant ex Alemannia ad ducem invadendum. Comes *de Campobas* Lombardus dimisit ducem, & associavit se parti adversæ, & statuerunt hi diem belli in crastino Epiphaniæ anno MCCCCLXXVII. Dux Loraniæ

Dux Burgundiæ cadit ante Nanceiũ.

Digitized by Google